

275 ТРАНСПОРТНІ ТЕХНОЛОГІЇ (ЗА ВИДАМИ)

УДК 656.614.2

doi: 10.31498/2225-6733.45.2022.276272

© Михайлова Ю.В.¹, Наврозова Ю.О.², Стеба А.А.³

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КРУЇЗНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ПАСАЖИРІВ НА ЯХТАХ

Метою статті є дослідження особливостей форм пасажирських перевезень на яхтах та, зокрема, процесу організації круїзних перевезень на яхтах. Морські та річкові перевезення пасажирів на яхтах є формою круїзу та класифікуються на дві самостійні групи: яхт-чартер та яхт-круїз. Близько 15% світового ринку належить оренді яхт з екіпажем та 85% – без екіпажу. При діапазоні від 1000 євро до більш 10000 євро середня вартість оренди яхти у 2022 році становила 4420 євро. Хорватія була найпопулярнішим напрямком для оренди яхт у 2022 році: понад 38% чартерних бронювань яхт було здійснено у країні. Організація обслуговування пасажирів на яхтах може бути різною в залежності від розміру та типу яхти, а також від вимог та очікувань клієнтів. Круїзи на яхті мають свої особливості організації та відрізняються від круїзів на лайнерах за розміром та кількістю пасажирів, маршрутами та портами, персоналом та обслуговуванням, вартістю, стилем та атмосферою. Яхт-круїзи організуються на невеликих суднах, які призначені для невеликої кількості пасажирів, більш індивідуалізовані та здійснюються в менш населених частинах світу, де доступність портів обмежена; мають меншу команду, що забезпечує більш індивідуальний підхід до обслуговування та персональні зв'язки з пасажиром вище через більш преміальний досвід та меншу кількість пасажирів; більш релаксовану атмосферу з фокусом на природні краєвиди та відпочинок на морі. Компанія Dream Yacht Charter є світовим лідером в галузі оренди яхт та круїзів, з флотом, що складається з більш ніж 1000 яхт. Компанія SeaDream Yacht Club є лідером у категорії «Luxury Small Ships за оцінкою Berlitz Complete Guide to Cruising and Cruise Ships у 2020 році.

Ключові слова: пасажир, туристи, круїз, яхти, яхт чартер, круїзна компанія.

Iu. Mykhailova, Yu. Navrozova, A. Steba. Features of the organization of cruise transportation of passengers on yachts. The purpose of the article is to study the peculiarities of the forms of passenger transportation on yachts and, in particular, the process of organizing cruise transportation on yachts. Sea and river transportation of passengers on yachts is a form of cruise and is classified into two independent groups: yacht charter and yacht cruise. About 15% of the global market belongs to the charter of yachts with a crew and 85% – without a crew. With a range from EUR 1,000 to more than EUR 10,000, the average cost of chartering a yacht in 2022 was EUR 4,420. Croatia was the most popular yacht charter destination in 2022, with more than 38% of yacht charter bookings made in the country. The organization of passenger service on yachts can be different depending on the size and type of yacht, as well as on the requirements and expectations of customers. Yacht

¹ канд. економ. наук, доцент, Одеський національний морський університет, м. Одеса, ORCID: 0000-0002-4882-7803, yuliya.mikhailova@i.ua

² канд. економ. наук, доцент, Одеський національний морський університет, м. Одеса, ORCID: 0000-0002-6106-2825, yuliana.docent@hotmail.com

³ ст. викладач, Одеський національний морський університет, м. Одеса, ORCID: 0009-0005-5777-9785, steba.anastasiya@gmail.com

cruises have their own organizational features and differ from liner cruises in terms of size and number of passengers, routes and ports, staff and service, cost, style and atmosphere. Yacht cruises are organized on smaller vessels that are designed for a small number of passengers, are more individualized and are carried out in less populated parts of the world where the availability of ports is limited; have a smaller team, which provides a more individual approach to service and personal connections with passengers are higher due to a more premium experience and a smaller number of passengers; a more relaxed atmosphere with a focus on natural landscapes and recreation at sea. Dream Yacht Charter is a world leader in yacht charter and cruises, with a fleet of over 1,000 yachts. SeaDream Yacht Club is the leader in the «Luxury Small Ships» category according to the Berlitz Complete Guide to Cruising and Cruise Ships in 2020.

Key words: *passengers, tourists, cruise, yachts, yacht charter, cruise company.*

Постановка проблеми. У круїзній індустрії відбуваються зміни, що пов'язані з новими вимогами пасажирів-туристів, які стають все більш індивідуальними. Пасажири потребують нових вражень та персоналізованого досвіду. Тому круїзні компанії високого класу поповнюють свій флот суднами менших розмірів, яхтами, щоб надавати першокласний сервіс та здійснювати круїзи в місця, які недоступні для лайнерів-гігантів. Окремо зростає попит на фрахтування яхти, щоб відкрити для себе нові можливості та отримати нові враження від круїзу.

Прикладом є круїзна компанія класу люкс Crystal Cruises, яка володіла двома елітними круїзними лайнерами та поповнила свій флот мега-яхтою Crystal Endeavor 2020 р. побудови. Довжина яхти – 183 м, пасажиромісткість – 100-200 осіб, екіпаж чисельністю – 200 осіб. Це найбільша круїзна яхта в світі [1].

Популярність сфери яхтових пасажирських перевезень підтверджується тенденцією зростання виробництва суден: 58% вітрильних суден у всьому світі мають вік менше 5 років.

Яхтовий туризм – це форма туризму, пов'язана з подорожами на яхтах. Яхтовий туризм може включати оренду яхти, проживання на яхті та плавання по водних шляхах для різних цілей: для відпочинку, розваг, спорту або відвідування туристичних об'єктів. До популярних місць для яхтового туризму належать Середземномор'я, Карибські острови, Мальдіви, Таїланд та інші. Також яхтовий туризм може бути частиною інших туристичних програм, наприклад, круїзів або подорожей на курортних місцях з доступом до яхтових клубів та інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методичні аспекти розвитку круїзного туризму представлені в дослідженнях Н.А. Логунової [2], Ю.В. Михайлової [3], С.Г. Нездоймінова [4] та інших.

Практичні питання організації круїзного туризму знайшли своє відображення в роботах І.А. Голубкової [5], В.В. Жихаревої [6], Р.В. Чударева, С. П. Шпилько [7].

У роботі Селіванова В.В. освітлений туристичний аспект пасажирських перевезень. Залучення туристичних фірм в бізнес перевізників і використання існуючих напрацювань дозволило б розвинути ринок пасажирських перевізників, включаючи різні види перевезень, таких як перевезення поромним видом транспорту, прибережні перевезення, перевезення на малі відстані і ВІП сегмент – круїзне судноплавство [8]. У статтях розглянуто ринок перевезень пасажирів і його взаємодію з іншими ринками – ринком транспорту в цілому, ринком судноплавства, ринком індустрії розваг і рекреації, ринком туризму, ринком фрахтування круїзів (фрахтування круїзного тоннажу) [9-10]. Проблематика агентування круїзних суден та яхт досліджена в роботі [11].

Розгляд особливостей організації круїзних пасажирських перевезень на яхтах потребує додаткових досліджень.

Метою статті є дослідження особливостей форм пасажирських перевезень на яхтах та, зокрема, процесу організації круїзних перевезень на яхтах.

Виклад основного матеріалу. Яхти можуть бути різного розміру та типу, від невеликих вітрильних човнів до великих моторних яхт, що містять кімнати, кухні та інші зручності. Яхти можуть орендуватися з командою або без, залежно від досвіду та бажань орендарів.

На сьогоднішній день у світі існують тисячі типів яхт, які класифікують за різними критеріями: розміром, матеріалами, типом, призначенням, потужністю тощо [12-13].

Принциповим є поділ яхт за розміром. Яхти можуть бути класифіковані за їх розмірами: від малих різновидів, наприклад, каяків та каное, до великих суперяхт. Великі яхти, також відомі

як розкішні суперяхти, є найбільшою групою яхт. Велика яхта має довжину вантажної лінії, що дорівнює або перевищує 24 м. Майже всі адміністрації прапорів ухвалили правила безпеки для великих яхт. Отже, це єдине визначення яхти, що має універсальне значення у міжнародній нормативно-правовій базі яхт.

Яхти середнього розміру (довжиною 13-14 метрів) були найпопулярнішими розмірами яхт у 2022 році, на них припадало 20% бронювань. Більшість усіх яхт, заброньованих у 2022 році (72%), були довжиною від 11 до 15 метрів [14].

Яхти можуть бути класифіковані за їх типом. Наприклад, яхти можуть бути катамаранами, традиційними моногідними яхтами, моторними яхтами, вітрильними яхтами та іншими типами.

За призначенням яхти поділяються на спортивні, круїзні яхти, риболовні яхти, експедиційні яхти та інші.

Однокорпусні судна є найпопулярнішими суднами, а вітрильні яхти становлять 65% світових чартерних суден. Катамарани є другим за популярністю видом, становлячи 25% світових чартерних яхт [14].

Розмір яхти може впливати на її маневреність, потужність і швидкість. Більші яхти зазвичай мають більш комфортабельні умови проживання, але вимагають більшої кількості екіпажу і витрат на обслуговування. Менші яхти можуть бути більш маневреними та доступними для оренди або купівлі.

Моторна яхта є невеликим приватним круїзним судном, яке забезпечує мобільність і необхідні зручності, дозволяє організувати перебування на судні за бажанням його пасажирів, а екіпаж перевищує кількість гостей. Умови та сервіс на борту яхти дозволяють гостям почуватися персонами V.I.P.

Яхтові прогулянки та подорожі можуть бути тривалими – від 1 до 7 діб, від 7 та 14 діб, для сімейних круїзів характерні, в основному, короткочасні плавання, на weekend, під час шкільних канікул.

Країни, що спеціалізуються на яхтингу, повинні мати розвинену інфраструктуру стоянок та яхт-клубів, чітку нормативно-правову базу.

Яхтові стоянки (марини) надають послуги зі зберігання та ремонту яхт та катерів. У акваторіях, що замерзають, яхти прибирають на зберігання на берег, для цього марини мають спеціальні елінги і суднопідйомні пристрої, майстерні для ремонту суден, парусного озброєння, навігаційних приладів. Утримання стоянки в гаванях приморських та озерних центрів для яхт та моторних катерів – ціла індустрія. Це стоянки, що охороняються, в захищених молотом від хвиль просторах, з подачею електроенергії на борт, послугами дозаправки паливом, продовольством, послугами ремонту та іншими. Парковки зазвичай утримуються спеціальними фірмами – «marina operator». Вартість стоянки катера завдовжки 10-12 м коштує власнику 10-15 дол. США за добу. Не всім дістається місце біля причалу, деякі яхти та катери стоять у гавані на буї, з берега до них добираються на човні, наприклад, на широко поширеному надувному човні dinghy. Невеликий надувний човен або пліт використовується на суднах, що стоять на рейді або поблизу берега (якщо немає достатньо глибоководного та захищеного молотом причалу), для сполучення з берегом.

Марина Алімос в Афінах є найбільш популярною стоянкою для більшості яхт, вміщуючи 8% світового флоту чартерних яхт. Хорватські марини увійшли до 7 із 10 найпопулярніших пристаней у 2022 році [14].

Морські та річкові перевезення пасажирів на вітрильних суднах є формою круїзу та класифікуються на дві самостійні групи: яхт-чартер та яхт-круїз (рис. 1).

Яхт-чартер – це прокат невеликих (до 30-40 футів) суден на години, дні, тижні, місяці. Яхт-чартер зумовлює лише перевезення туристів до певного місця. Яхту можна взяти як з командою (шкіпером), так і без неї (за наявності орендаря сертифіката водіння). Близько 15% світового ринку належить оренді яхт з екіпажем та 85% – без екіпажу. Прийом та обслуговування яхт є надзвичайно прибутковим видом діяльності. У світовій практиці, крім портових зборів, туристи яхт, як правило, залишають у місті близько 100 дол. США за добу. Програми яхт-круїзів різноманітні. Здійснюють як короткі прогулянки від кількох днів, так і довгі – до кількох тижнів. Вартість фрахту в залежності від категорії яхти, її місткості коливається від 350 до 2500 дол. США з людини.

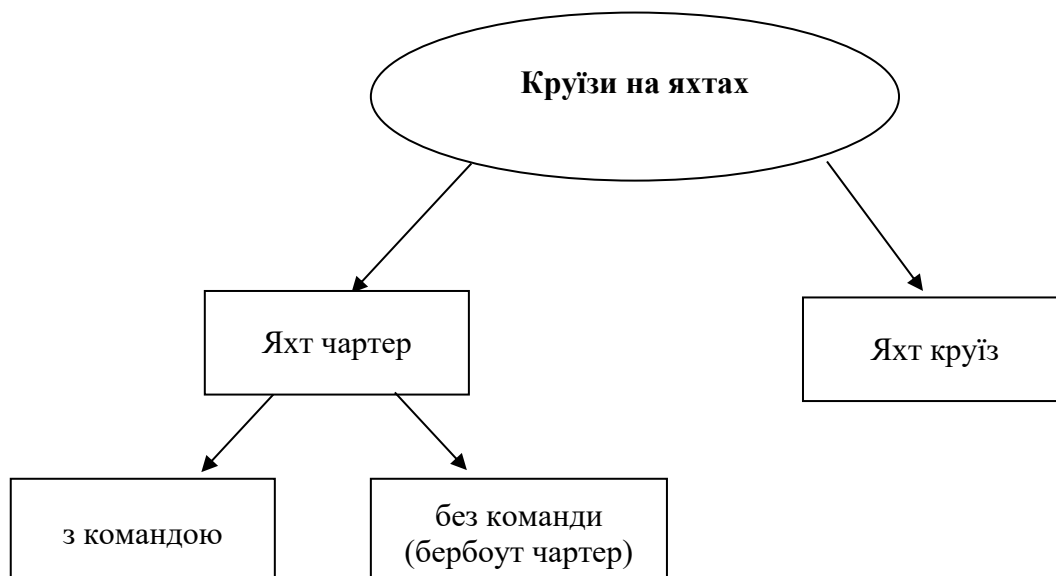

Рис. 1 – Організація круїзів на яхтах [3]

Переважна більшість приватних яхт належить сімейним власникам, це визначає специфіку яхтових подорожей. Значна частина яхт знаходиться у корпоративному володінні великих міжнародних компаній.

Зазвичай яхти пропонуються з повним екіпажем, який обов'язково включає висококласного шеф-кухаря та стюардів. Вона зазвичай представляється за схемою «все включено», хоча можливі інші варіанти, тоді вартість харчування, палива, оплати стоянок, зв'язку та інших послуг становить до 20 % від загальної вартості чартера.

Брокерські компанії оперують групою яхт у різних регіонах світу, які передані їй у менеджмент приватними власниками. Такі типи компаній особливо поширені у США, Великій Британії та Австралії.

Типові умови яхт чартеру, такі як Середземноморська Асоціація Брокерів Яхт (MYBA), Західно-Середземноморські Умови (WMT), Східно-Середземноморські Умови (EMT), Грецькі Правила (GT), Карибські Умови (CTI), представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Типові умови яхт чартеру [11]

Умови	Список витрат
MYBA	Фрахт (оренда яхти), страхування яхти, заробітна плата команди, харчування команди, користування судновою пральною.
WMT	Фрахт (оренда яхти), страхування яхти, заробітна плата команди.
EMT	Фрахт (оренда яхти), страхування яхти, заробітна плата команди, харчування команди, користування судновою пральною, а також всі поточні витрати (паливо для чотиригодинного круїзу, портовий збір, їжа на борту, витрати на зв'язок).
GT	Фрахт (оренда яхти), страхування яхти, заробітна плата команди, харчування команди, портовий збір в межах грецьких вод, вода та користування корабельною пральною.
CTI	Фрахт (оренда яхти), страхування яхти, заробітна плата команди, харчування команди, користування корабельною пральною, паливо на чотиригодинний круїз, триразове харчування, витрати місцевих податків, витрати на зв'язок і постановку в док.

Додаткові витрати оцінюються зазвичай від 20 до 40% від вартості чартеру (Advance Provisioning Allowance – АРА) і оплачуються орендарем у вигляді депозиту заздалегідь, в крайньому випадку – не пізніше, ніж перед початком чартеру.

Після закінчення чартеру з депозиту АРА віднімаються всі фактичні витрати згідно рахунку капітана. Невитрачені кошти повертаються, за перевитрату, в свою чергу, проводиться доплата на місці.

У додаткові витрати (АРА) зазвичай включається:

1. Паливо, згідно з фактичних витрат, з урахуванням доставки яхти до місця посадки і повернення в свій порт.
2. Харчування гостей (в деяких випадках і команди по типовим умовам), включаючи напої.
3. Оплата стоянок в портах.
4. Зв'язок.
5. Електроенергія і додаткове паливо, використане гостями – робота компресора для дайвінгу, моторні засоби для риболовлі та розваг тощо.
6. Додаткові послуги інструктора з дайвінгу, плавання, риболовлі, гіді і екскурсіводи тощо.
7. Інші витрати, що не увійшли у вартість, визначену типовими умовами.

Вартість чартеру може змінюватися в залежності від місця розташування яхти. У межах внутрішніх вод ЄС, відповідно ПДВ (VAT) не включений у вартість чартеру (ПДВ складає в середньому близько 20% в країнах Середземномор'я). Місцеві податки можуть також змінюватися поза внутрішніх вод ЄС. Деякі яхти мають комерційну реєстрацію і не обкладаються податком.

При діапазоні від 1000 євро до більш 10000 євро середня вартість оренди яхти у 2022 році становила 4420 євро. Більшість яхт (23%) коштували від 2000 до 2999 євро [14].

Хорватія була найпопулярнішим напрямком для оренди яхт у 2022 році: понад 38% чартерних бронювань яхт було здійснено у країні (рис. 2).

Греція була другим за популярністю місцем для оренди яхт у 2022 році, склавши 29% світових бронювань.

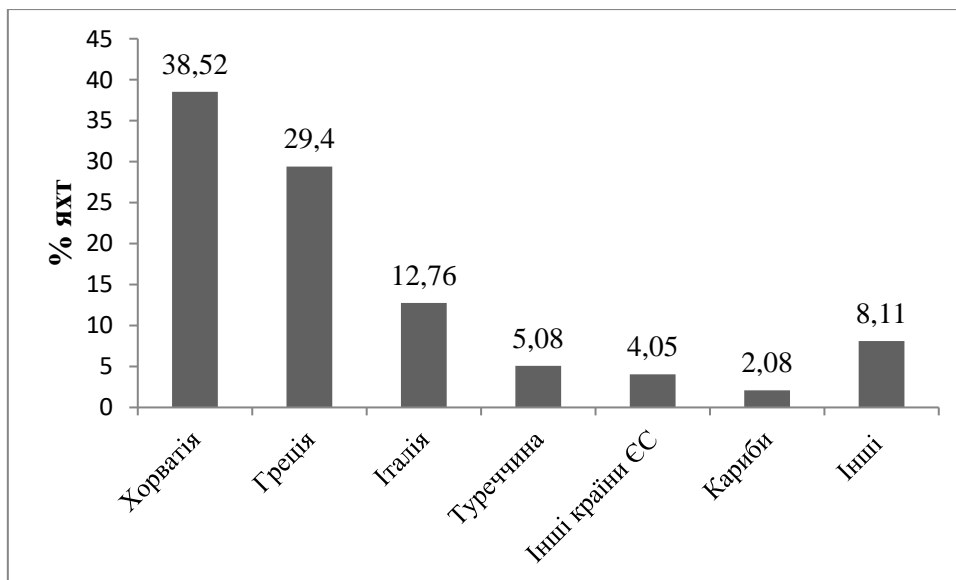

Рис. 2 – Рейтинг найпопулярніших напрямків для яхт чартеру у світі [14]

Організація обслуговування пасажирів на яхтах може бути різною в залежності від розміру та типу яхти, а також від вимог та очікувань клієнтів. Однак, основні аспекти організації обслуговування пасажирів на яхтах включають наступні:

1. Персонал: Команда яхти повинна бути досвідченою, професійною та доброзичливою, щоб забезпечити високий рівень обслуговування. Крім того, у більшості випадків на яхтах є окремий персонал для обслуговування гостей, такий як кухарі, офіціанти та персонал прибирання.

2. Їжа та напої: Багато яхт пропонують широкий вибір страв та напоїв, які можуть бути настроєні на потреби та вподобання пасажирів. Кухня може бути відкритою або закритою, в залежності від розміру та типу яхти.

3. Розваги та відпочинок: Яхти можуть мати різноманітні зони для відпочинку та розваг, такі як басейни, джакузі, салони з розважальними пристроями, кінотеатри та ігрові зони. Деякі яхти можуть також пропонувати водні види спорту, такі як дайвінг, сноркелінг та водний лижі.

4. Транспорт та екскурсії: Деякі яхти можуть пропонувати транспорт до берега та екскурсії в портах заходу. Наприклад, це може бути відвідування різних пляжів, міст та культурних пам'яток.

5. Комфорт та безпека: На яхтах повинен бути високий рівень комфорту та безпеки. Це включає у себе наявність кондиціонерів,

Круїзи на яхті мають свої особливості та відрізняються від круїзів на лайнерах (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика круїзів на яхтах та лайнерах

Параметр	Круїзи на яхтах	Круїзи на лайнерах
Розмір та кількість пасажирів	невеликі судна, призначені для невеликої кількості пасажирів, від кількох до кількох десятків	великі плавучі готелі, які можуть вміщувати від кількох сотень до кількох тисяч пасажирів
Маршрути та порти	більш індивідуалізовані та здійснюються в менш населених частинах світу, де доступність портів обмежена	популярні маршрути, що охоплюють багато різних портів та країн
Персонал та обслуговування	меншу команду, що забезпечує більш індивідуальний підхід до обслуговування та персональні зв'язки з пасажиром	велика команда персоналу, що забезпечує пасажирів високоякісним сервісом та зручностями
Вартість	вища через більш преміальний досвід, меншу кількість пасажирів	нижча через більшу кількість пасажирів, меншу чисельність персоналу
Стиль та атмосфера	більш релаксована та інтимна атмосфера, з фокусом на природні краєвиди та відпочинок на морі	формальний та комерційний характер, з великою кількістю розважальних програм та ресторанів на борту

*Джерело: складено авторами

Існує багато круїзних компаній, які пропонують круїзи на яхтах по всьому світу (табл. 3).

Таблиця 3

Провідні яхтові компанії

Компанія	Кількість яхт	Клас компанії	Напрямок	Основні марини
Dream Yacht Charter	942	представлені в різних класах	Європа, Карибське море, Азія, Індійський та Тихоокеанський регіон	Британські Віргінські Острови - Hodge's Creek Marina, Хорватія – Marina Baotic, АСІ Marina Dubrovnik, Франція – Аяччо, Греція – Алімос Marina, Лефкас Марина у Карибському басейні – Мартініка, Гваделупа, Сен-Мартен

Продовження таблиці 3

Компанія	Кількість яхт	Клас компанії	Напрямок	Основні марини
The Moorings	628		Карибське море, Середземне море, Гаваї, Таїланд та Балі	Wickhams Cay II Marina, Род-Таун, Британські Віргінські острови Марина Агана, Хорватія Ароіті Марина, Французька Полінезія Пласенсія, Беліз
Sunsail	500	преміум	Карибське море, Середземне море, Таїланд та Тихоокеанський регіон	Італія – Марина Гувія, Хорватія – Марина Бетіна, Марина Далмація, Греція Марина Лефкас
SeaDream Yacht Club	3	люкс	Карибське море, Середземне море та Тихий океан	Порт Бриджтаун, Барбадос, Порт Монте-Карло, Монако
Windstar Cruises	6	преміум	Карибське море, Середземне море та Азія	Порт Майямі, США, порт Сан Хуан, Пуерто-Ріко, Порт Роме, Італія, Порт Лиссабон, Португалія
Ponant	12	люкс	Антарктика, Арктика, Південна Америка, Африка та Європа	Порт Ніцца, Франція, порт Ушуая, Аргентина, порт Лондон, Велика Британія
Star Clippers	3	люкс	Карибське море, Середземне море та Азія	Атенс, Греція, Барбадос, Бангкок, Таїланд

*Джерело: складено авторами з використанням [15-16]

Компанія Dream Yacht Charter є світовим лідером в галузі оренди яхт та круїзів, з флотом, що складається з більш ніж 1000 яхт. DYC є у 34 країнах і має 54 бази по всьому світу. З оборотом у 149 мільйонів євро у 2018 році, група постійно зростає в середньому на 20% на рік з моменту свого створення та щорічно приймає на своїх яхтах понад 130 000 клієнтів [15].

Компанія SeaDream Yacht Club є лідером у категорії «Luxury Small Ships» за оцінкою Berlitz Complete Guide to Cruising and Cruise Ships у 2020 році. У 2004 р. за оцінкою Berlitz для компанії було запроваджено додатковий клас «ультра-люкс». Також компанії вдалося отримати найвищий за круїзною статистикою коефіцієнт постійних гостей – 9,75 з 10 [16].

Висновки

Яхтовий туризм – це форма туризму, пов'язана з подорожами на яхтах. Яхтовий туризм може включати оренду яхти, проживання на яхті та плавання по водних шляхах для різних цілей – для відпочинку, розваг, спорту або відвідування туристичних об'єктів.

У світі існують тисячі типів яхт, які класифікують за різними критеріями: розміром, матеріалами, типом, призначенням, потужністю тощо

Країни, що спеціалізуються на яхтингу, повинні мати розвинену інфраструктуру стоянок та яхт-клубів. Марина Алімос в Афінах є найбільш популярною стоянкою для більшості яхт, вміщуючи 8% світового флоту чартерних яхт.

Морські та річкові перевезення пасажирів на яхтах є формою круїзу та класифікуються на дві самостійні групи: яхт-чартер та яхт-круїз.

Близько 15% світового ринку належить оренді яхт з екіпажем та 85% – без екіпажу. При діапазоні від 1000 євро до більш 10000 євро середня вартість оренди яхти у 2022 році становила

4420 євро. Хорватія була найпопулярнішим напрямком для оренди яхт у 2022 році: понад 38% чартерних бронювань яхт було здійснено у країні.

Організація обслуговування пасажирів на яхтах може бути різною в залежності від розміру та типу яхти, а також від вимог та очікувань клієнтів.

Круїзи на яхті мають свої особливості та відрізняються від круїзів на лайнерах за розміром та кількістю пасажирів, маршрутами та портами, персоналом та обслуговуванням, вартістю, стилем та атмосферою.

Компанія Dream Yacht Charter є світовим лідером в галузі оренди яхт та круїзів, з флотом, що складається з більш ніж 1000 яхт. Компанія SeaDream Yacht Club є лідером у категорії «Luxury Small Ships» за оцінкою Berlitz Complete Guide to Cruising and Cruise Ships у 2020 році.

Перелік використаних джерел:

1. Круїзний лайнер Crystal Endeavor. Інфлот Круїз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://inflatcruises.com/ua/liner/crystal-endeavor>.
2. Логунова Н.А. Результативність розвитку круїзної індустрії в контексті світових тенденцій / Н.А. Логунова // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. – 2013. – № 1(24). – С. 304-312.
3. Михайлова Ю.В. Пассажи́рские перевозки: учебное пособие / Ю.В. Михайлова. – Одесса: ОНМУ, 2013. – 325 с.
4. Нездоймінов С.Г. Сучасний розвиток інфраструктури міжнародного круїзного ринку / С.Г. Нездоймінов // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2022. – № 3-4. – С. 107-112. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2022-3-4-292-293-107-113>.
5. Голубкова И.А. Факторы и закономерности структуризации глобального круизного рынка / И.А. Голубкова // Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук. праць. – Х. : УкрДАЗТ, 2010. – № 31. – С. 75-78.
6. Жихарева В.В. Экономика и организация морских круизов: учебное пособие / В.В. Жихарева, О.С. Власенко, Н.В. Яровая. – Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2016. – 249 с.
7. Шпилько С.П. Морские круизы: теория и практика / С.П. Шпилько, Н.В. Андропова, Р.В. Чударев. – М. : ОАО «Издательство «Советский спорт», 2012. – 147 с.
8. Селиванов В.В. Агентирование круизных судов и яхт / В.В. Селиванов. – Одесса : Феникс, 2010. – 240 с.
9. Рылов С.И. Фрахтование морских судов: учебное издание / С.И. Рылов, Я.А. Горшков. – Одесса : ОГМУ, 1999. – 174 с.
10. Несімко О.Д. Особливості договору морського чартеру / О.Д. Несімко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2014. – № 807. – С. 180-186. – (Серія: Юридичні науки).
11. Селиванов В.В. Экономический механизм рынка аренды яхт: Применение международной практики при развитии туристской отрасли Крыма / В.В. Селиванов // Крымский научный вестник. – 2016. – № 7(1). – С. 1-8.
12. Виды яхт: 6 основных классификаций яхт и катеров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://velvette-marine.com/blog/vidyi-yaxt-6-osnovnyix-klassifikaczij-yaxt-i-katerov.html>.
13. Paolo Moretti. Yacht classification definitions [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.boatinternational.com/yachts/luxury-yacht-advice/yacht-classification-definitions--587>.
14. Yacht Charter Statistics 2022. Sail Croatia [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.sail-croatia.com/resources/yacht-charter-statistics>.
15. Dream Yacht Charter [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.dreamyachtcharter.com/>.
16. SeaDream Yacht Club [Electronic resource]. – Mode of access: <https://seadream.com/>.

References:

1. Kruiznii lainer Crystal Endeavor. Inflat Kruiz (Cruise liner Crystal Endeavor. Inflat Cruise) Available at: www.inflatcruises.com/ua/liner/crystal-endeavor (accessed 15 June 2022). (Ukr.)

2. Logunova N.A. Rezultativnist' rozvittu kruiznoi industrii v konteksti svitovikh tendentsii [The effectiveness of the development of the cruise industry in the context of global trends]. *Naukovii visnik Bukovyns'kogo derzhavnogo finansovo-ekonomichnogo universitetu – Scientific Bulletin of the Bukovyna State Financial and Economic University*, 2013, № 1(24), pp. 304-312. (Ukr.)
3. Mikhailova Iu.V. *Passazhirskie perevozki: uchebnoe posobie* [Passenger transportation: a textbook]. Odessa, ONMU Publ., 2013. 325 p. (Rus.)
4. Nezdoiminov S.G. Suchasni rozvitok infrastrukturi mizhnarodnogo kruiznogo rinku [Modern infrastructure development of the international cruise market]. *Naukovii visnik Odes'kogo natsional'nogo ekonomichnogo universitetu – Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University*, 2022, № 3-4, pp. 107-112. doi: 10.32680/2409-9260-2022-3-4-292-293-107-113. (Ukr.)
5. Golubkova I.A. Faktory i zakonmernosti strukturizatsii global'nogo kruiznogo rynku [Factors and patterns of structuring the global cruise market]. *Visnik ekonomiki transportu i promislivosti – The bulletin of transport and industry economics*, 2010, № 31, pp. 75-78. (Rus.)
6. Zhikhareva V.V., Vlasenko O.S., Iarovaia N.V. *Ekonomika i organizatsiia morskikh kruizov: uchebnoe posobie* [Economics and organization of sea cruises: a textbook]. Odesa, KUPRIENKO SV Publ., 2016. 249 p. (Rus.)
7. Shpil'ko S.P., Andronova N.V., Chudarev R.V. *Morskie kruizy: teoriia i praktika* [Sea cruises: theory and practice]. Moscow, OAO «Izdatel'stvo «Sovetskii sport» Publ., 2012. 147 p. (Rus.)
8. Selivanov V.V. *Agentirovanie kruiznykh sudov i iakht* [Cruise ship and yacht agency]. Odessa, Feniks Publ., 2010. 240 p. (Rus.)
9. Rylov S.I., Gorshkov Ia.A. *Frakhtovanie morskikh sudov: uchebnoe izdanie* [Chartering of Sea Vessels: Educational Edition]. Odessa, OGMU Publ., 1999. 174 p. (Rus.)
10. Nesimko O.D. Osoblivosti dogovoru mors'kogo charteru [Peculiarities of the sea charter contract]. *Visnik Natsional'nogo universitetu «Lvivs'ka politekhnika». Serii: Iuridichni nauki – Series of Legal Sciences of Visnyk of Lviv Polytechnic National University*, 2014, № 807, pp. 180-186. – (Серія: Юридичні науки). (Ukr.)
11. Selivanov V.V. Ekonomicheskii mekhanizm rynku arendy iakht: Primenenie mezhdunarodnoi praktiki pri razvittii turistskoi otrasli Kryma [Economic Mechanism of the Yacht Rental Market: Application of International Practice in the Development of the Crimean Tourism Industry]. *Krymskii nauchnyi vestnik – Crimean Scientific Bulletin*, 2016, № 7(1), pp. 1-8. (Rus.)
12. Vidy iakht: 6 osnovnykh klassifikatsii iakht i katerov (Types of yachts: 6 main classifications of yachts and boats) Availabe at: www.velvette-marine.com/blog/vidyi-yaxt-6-osnovnyix-klassifikaczij-yaxt-i-katerov.html (accessed 15 August 2022). (Rus.)
13. Paolo Moretti. Yacht classification definitions Availabe at: www.boatinternational.com/yachts/luxury-yacht-advice/yacht-classification-definitions--587 (accessed 28 August 2022).
14. Yacht Charter Statistics 2022. Sail Croatia Availabe at: www.sail-croatia.com/resources/yacht-charter-statistics (accessed 13 July 2022).
15. Dream Yacht Charter Availabe at: www.dreamyachtcharter.com/ (accessed 13 July 2022).
16. SeaDream Yacht Club Availabe at: www.seadream.com/ (accessed 13 July 2022).

Рецензент: В.М. Пітерська
д-р техн. наук, проф., ОНМУ

Стаття надійшла 07.09.2022